

Etterord: Skriveren, teksten og den offentlige samtalen

Å skrive, slik temaet er utviklet gjennom denne boka, er å utforske verden, å erkjenne den og å være i personlig bevegelse. Det er selvsagt mulig å skrive tekster som ligner hverandre, på samme måte, igjen og igjen, men hvorfor skulle noen ønske å gjøre det? Å skrive er også å være i utvikling. Forfatteren Tor Åge Bringsværd pleier gjerne å hevde, i foredrag og intervjuer, at han alltid skriver om noe han ikke kan; muligheten til å utforske et nytt tema gjør det spennende å skrive. Jeg vil også hevde at den største gleden i fagskriving – og lesing – ligger i å kunne skrive god og viktig litteratur, ikke bare til forsknings- og utdanningsformål, men også for den politiske og kulturelle offentligheten. En slik offentlighet er ikke noe som kan tas for gitt, heller ikke i det norske samfunn; den krever både beskyttelse og vedlikehold for å være virksom. Når det gjelder vilkårene for å skrive på denne måten, er det for tiden noen skjær i sjøen.

En følge av at høyere utdanning i de senere tiår har blitt omdefinert fra å være et nasjonalt anliggende til et globalt marked der institusjonene konkurrerer med hverandre, er at kravet om å forske og publisere er blitt markant sterkere. I den norske universitets- og høyskolesektoren har dette medført at stadig færre henvender seg til den nærmeste offentligheten som nasjonale tidsskrifter eller aviser. I Norge, der forskningspubliseringen er knyttet opp mot finansiering gjennom det såkalte tellekantsystemet, har omfanget publikasjoner økt enormt. Men endringene i publiseringssystemet har også ført til at akademikere presses til å skrive i bestemte sjangre, og særlig på engelsk. Finansieringsordningen har også ført til at instituttene finansierer utgivelse av bøker som ellers ikke ville blitt til – ikke bare med åpen tilgang, men også ordinære, trykte utgivelser som antologier. Det siste betyr i praksis at potensielt viktigere utgivelser kan fortrenkes av slike som har finansiering eller retter seg mot et bestemt marked.

Det største problemet med at publikasjoner i seg selv blir et instrument for økte inntekter (for institusjonene) og karrierer (for forskerne) er følgene det får for den offentlige samtalen. For det som driver en slik samtale er ikke bare det å produsere noe, eller å bli sett, det er også et kollektivt driv mot erkjennelse. Og erkjennelsen kan ikke lokkes fram gjennom insentiver; den har sin egen flyt og rytme som krever oppmerksomhet slik at de gode ideene kan få komme fram og bli delt, diskutert og undersøkt.

Noe av det som har gjort mest inntrykk på meg i arbeidet med dette materialet, er intensiteten i ønsket om å kunne skrive; et savn etter å uttrykke seg skriftlig som kan oppleves både av studenter og forskere. Intensiteten i et slikt savn kan være vanskelig å forstå for dem som har hatt en lettere vei til skriving. Men som vi har sett, kan vanskelige og problematiske erfaringer gi næring til rike og interessante refleksjoner.

Et viktig spørsmål i tiden som kommer, dreier seg om hvor studenter og andre skrivere i utvikling kan finne støtte og oppmuntring til å jobbe med sin skriving. I Norge har vi i de senere år fått mange akademiske støttetilbud som skrivesentere og studieverksteder. Dette er nyskapingner i det organisatoriske landskapet. I tillegg er det i ferd med å vokse fram et privat marked for alle de som ønsker å skrive og publisere. Det er samtidig et åpent spørsmål hvordan vilkårene for den *selvstendige* skrivingen vil utvikle seg i academia og i offentligheten. Det finnes allerede programvare som skal kunne brukes til å sette opp et paper eller en forskningsartikkel, programmer for å formulere et argument, programmer for å unngå å bli tatt for plagiat og programvare som bruker kunstig intelligens til å foreslå mulige kilder mens man skriver.⁹⁹

Kan det hende at man i framtida ikke trenger å lese for å finne ut hva man lurer på, eller for å utvikle sin egen tenkning ved å bryne seg mot et vanskelig resonnement? Ja, hvorfor bruke tid på å finne ut hva som står

---

99 Som det står i markedsføringen for sistnevnte program: «Skriver du et paper? Planlegger du en innlevering? Søking etter kilder kan føre til timer med borttastet tid! [Vår programvare] hjelper deg å skrive bedre tekster ved øyeblikkelig å finne fram til den forskningen som får deg til å si 'aha'! Oppdag den riktige forskningen i løpet av sekunder, ikke timer!» Ja, denne programvaren kan skaffe referanser for hver eneste setning man skriver: «Marker setninger eller avsnitt i dokumentet ditt for å finne den mest relevante forskningen basert på det du har skrevet. Våre smarte algoritmer vil utføre sin magi.» <https://keenious.com/>

i andres tekster dersom algoritmer kan avgjøre hva som er relevant for meg, slik at kildene bare kan legges inn maskinelt? For noen studenter er dette en drøm, mens for andre – spesielt lærere og sensorer – vil det være et mareritt. Ikke bare fordi jobben med å sensurere og gi tilbakemeldinger på slike oppgaver vil være som å snakke til en cyborg, men mer vesentlig, fordi bruken av slike programmer omkalfatrer hele ideen om at *akademia* er som en uendelig *samtale*.

Allerede i dag kan man bestille ferdigskrevne tekster om et gitt tema – ikke én, men hundrevis av unike varianter. Så hvorfor streve med å utvikle en egen stil, når man kan bruke tiden på en masse andre, verdige ting? La oss se tilbake på sitatet fra Kenneth Burke, gjengitt i første kapittel:

Forestill deg at du kommer til et oppholdsrom. Du ankommer sent. Når du kommer inn i rommet er det fullt av mange andre som ankom lenge før deg, og de er opptatt i en opphetet samtale, en samtale som er så opphetet at ingen tar seg tid til å fortelle deg hva den dreier seg om. Faktisk startet diskusjonen lenge før noen av de andre kom dit, slik at ingen av de som er der, er i stand til å gjenfortelle alt som har skjedd tidligere.

Du lytter en stund, til du syns du har oppfattet hva det dreier seg om; så hiver du deg utpå. Noen svarer; du svarer tilbake; én tar deg i forsvær; en annen posisjonerer seg mot deg igjen – til din motstanders glede eller ergrelse. Men diskusjonen er uendelig. Det blir sent, og du må dra. Og du drar, mens diskusjonen fortsetter like intenst.¹⁰⁰

Hva er poenget her? Hvorfor blir mange nye studenter så glade for dette sitatet, og synes det hjelper dem å forstå hensikten med å lære seg konvensjonene for akademisk skriving? Mitt svar er at det dreier seg om tilhørighet, sammenheng og mening. Metaforen om at (faglig) skriving er en samtale man deltar i, gir mening til skrivearbeidet enten det er stort eller lite. Å bestille en tekst kan aldri gi den samme erfaringen av å være medlem av et fellesskap: et medlem som kan bidra med noe unikt, som bare jeg kan gjøre på akkurat denne måten.

---

100 Burke, *The Philosophy of Literary Form*. Min oversettelse.

Men hvis det fortsatt skal være et mål å utvikle selvstendige resonnementer og verker også i framtida, er det nødvendig å verdsette det som maskiner ikke kan gjøre (og de kan gjøre mye!). Det kan for eksempel bety å anerkjenne og støtte den personlige stilen eller stemmen hos fagskrivere i utvikling, og dermed også se at repertoaret for hva som anses som god, faglig skriving må utvides ettersom samfunnet blir mer kulturelt mangfoldig. Oppfatningen av hva som gjelder som faglig skriving kan gjerne bli videre enn det er i dag uten at dette går utover kvaliteten. Å støtte det egne, *unike* uttrykket, enten det er formelt og knapt eller snirklete og elegant, vil kunne lokke fram ideer og resonnementer som trenger sitt språk for å kunne eksistere. Og nøkkelen til å åpne dette språket finnes ikke i all verdens tips og råd, men i mellomrommene mellom skriveren og teksten, språket og verden.

Hvis jeg var født som forfatter, skulle jeg ha skrevet en virkelig vakker historie.

— Alki Zei, *Villkatt viser klør*